

léni travniki in rodovitne polja. Dolina je z vasmí obsejana, in gorice, ki jo obdajajo, so z vinogradi ozaljšane. — Pri tem pogledu te radost navdaja, da vesel koračiš po ovinkih stermege pota v dolíno.

Dolga je bistríška dolína dvé uri in pol, široka pa dobro uro; obdana je s precej visokimi hribi, med temi so najvišji Sterašica, sv. Ahec (sv. Ahác) in Dvin.

Na sv. Ahcu je stala cerkev, temu svetniku posvečena. Trikrat že je v njo strela udarila in jo razrušila, pa pobožni ljudjé so jo dvakrat zopet sozidali, — v tretje so previdli, da ni mogoče, da bi na takem verhu cerkev stala, pustili so tedaj jo in pod hribom v Jaseni drugo cerkev sv. Ahcu na čast sozidali. Pod podertino cerkve na verhu hriba je studenec z merzlo vodico, ki nikdar ne vsahne, in kamor, ob silni vročini, hodijo žejni delavci po vodo, ki po planinah kosijo. V veliki časti imajo ljudjé to vodo. Bolniki, ki jih oči bolé, si spirajo z njo oči, in kmet, ko je svoje polja obdelal, gré na hrib, prinese vode in svoje polje z njo poškopí. Prečudne pripovedke si pripovedujejo ljudjé od tega studenca; tako na priliko pravijo, da ljudjé, ki v smertnih grehíh živé, tega studenca ne vidijo, čeravno pri njem stojé! — Ako kmetič dežja ali solnca potrebuje, priteče na ta hrib, Boga prosit, česar potrebuje, in ko je lani nemila kolera strašno ljudí morila, so cele trume bogaboječih na ta hrib vrele.

Zadnji hrib Dvin stoji nad starim Jablanskim gradom in je zato imeniten, ker se z njega lahko s prostim očesom jadransko morje in reška okolica vidi. Po gorah večidel kosé in veliko dobrega sená pridelajo. Ne deleč od Dvina ima Reka svoj izvir. Ze slavni Valvazor je imel ta potok za naj čudnejšega krajnske dežele. Blizo rečenega hriba izvira, se tiho in mirno po dolíni naprej valí, goni veliko žag in mlinov, se velikrat v zemljo skrije in zopet prikaže in bobní v veliko jamo pod Škocjanom. Po dolgem podzemeljskem potu pride blizo jadranskega morja izpod zemlje in se izliva z imenom „Ticino“ v morje. Starim Rimcem je bil znan, imenovali so ga „Timavus“.

Gorice so z vinsko tertó okinčane. Hvale vreden mož je pred 30 leti skušal vinsko tertó saditi, pridelal si je sladko kapljico domá; njegoví sosedje to vidijo in mika jih tudi po kozarcu domačega vina. In čujte! kmali ni bilo kmeta, da bi vinograda ne bil imel. — Al zlo nas razdeva tertna bolezen, posebno lani se je hudo poznala. In žalostni kmetje so že obupali; dosti jih je terté zruvalo ter fižol in „fermentin“ (tú se koruza tako imenuje) vsejali. Bog nam daj zopet domačega vinca! Tudi sadno drevje so začeli marljivo saditi. Veliko veliko drevesic se je lansko in letošnje leto vsadilo. Hvale vredna naprava je, ki jo je bistríška kantonska gosposka vpeljala, da namreč vsak ženin je moral 50 drevesic posaditi; ako ni tega storil, ni dobil dovoljenja za ženitev. Mnogo drevja je ljuba naša dolína s tem pridobila. Pa tudi ternovski gosp. tehant Grašic so za sadjorejo kaj uneti mož. Hvala jim!

Zdaj pa hočem častitim bravcem tudi vasí, hiše in dolíne nekoliko popisati. Brez koristi bi bilo vseh omeniti, toraj hočem le od večjih in imenitnejih govoriti. Berž ko od deleč dolíno zagledaš, vidiš veliko in lepo vas, ki stoji pod Strašco, in to je Ternovo. Tú je do 90 lepih prav snažnih hiš. Poti so lepo ravni, ker tú so ljudjé že davnej storili, kar nam „Novice“ tako iskreno priporočajo in kar se po drugih vaséh še vedno pogreša — poravnali so namreč pote in gnojnice za hišami v skrivnem kraji skopali. Res živa potreba je, da bi se to tudi po vseh drugih krajih storilo! V Ternovem je farna dekanija z dekanom in tremi drugimi duhovniki. Na prijaznem griču stoji stara, jako lepa farna cerkev sv. Petra. Obdana je z visokimi lipami in po kamnitih stopinjah se pride do nje. Velika je in bolj mestni cerkvi podobna kot cerkvi na kmetih. Petero lepih kamnitih oltarjev, zale orglje in lepi zvonovi jo zaljšajo. Vsa fara, ktera obsega bistríško dolíno, se s cerkvenega hribčika vidi.

V Ternovem je tudi šola, ki jo otroci pridno obiskujejo, v prav lepem redu.

Ternovci so delavni ljudjé, radi polje obdelujejo, pa dosti voznikov je tudi med njimi.

Četert ure od Ternovega je Bistríca, naj večja in bogatejša vas v dolíni, na potoku kakor vas imenovanem. Res bistra vodica izvira pod skalo, nad katero se dvigujejo razvaline starega grada. Na lepem vertu pod sadnim drevjem šumlja izpod sterme skale. Neizrečeno prijetno je, se zjutrej pri solnčnem izhodu na tem vertu sprehajati. Dišeče rožice, prepevajoče tičice, mermljanje studencovo — vse se zbira v naše veselje. — Merzla vodica teče po sredi vasí in goni do 25 mlinov in 35 žag, s kterimi si Bistríčani dokaj dnarca prislužijo. Noč in dan se slišijo žage razgetati. Ako pomislimo, da je na Reki 15, na Bistríci pa 35, skupaj 50 žag, in da vsaka žaga spili 20 žag dan in noč, tedaj spili vseh 50 žag 10.000 dilic na dan, vsako leto pa 3.650.000 dilj. Pilijo se tukaj le tanke deščice iz brun, ki jih Pivčani vozijo. V Terstu se dile dobro prodavajo, pa zdaj je ta kupčija slabeja memo pretečenih let. V Terstu jih nakladajo na ladije ter jih v Sicilijo, Malto itd. vozijo. Rabijo jih tam za razpošiljanje pomoranč in limón. — Pa tudi s hrasti in drugim lesom Bistríčani teržujejo, zatorej ne bom preveč rekel, ako rečem, da je bistríška dolína, kar se tiče tergovstva, med prvimi na Krajskem.

Med 90 lepimi in večidel s ceglom kritimi hišami ste naj lepše: hiša okrajne gosposke in hiša, kjer je gostivnica, „pri Teržaškem mestu“ imenovana.

Na stermi skali se dviguje nekdaš slaven zdaj pa podert grad bistríški. Imeli so ga vitezi bistríški. Ko so pa v vojski pobiti bili, kakor Valvazor pravi, je prišel grad v roke postojnske grajšine. Ker ni bil nikdar popravljen, se je malo po malem razrušil. Bistríčani so večidel tergovci, le malo jih je kmetov; oni so prav pridni in delavni ljudjé. Le v tem jih moram, pa brez zamere pokarati, da so enmalo ošabni in se radi čez druge Kranjce povzdigujejo. Naj dostavim pogovor, ki sem ga sam z nekim bistríškim kmetom imel:

Kmet: Danes je bil neki Kranjec pri meni; dvoje ovác je kupil. —

Pisatelj: Kaj niste Bistríčani tudi Kranjci?

Kmet: Se vé da ne. Kranjci so okoli Ljubljane.

Pisatelj: Kaj pa so? So mar Čiči?

Kmet: Bog obvari! Čiči so okoli Lipe, po Čičaríi.

Pisatelj: So mar Kraševci? —

Kmet: Tudi ne. Kraševci so pri Terstu.

Pisatelj: So morebiti Pivčani? —

Kmet: Pivčani so okoli Zagorja.

Pisatelj: Kaj so pa? Če niso ne Kranjci, ne Čiči, ne Kraševci, ne Pivčani? —

Kmet: Ja Bistríčani so Bistríčani.

Med drugimi vasmí so še vredne, da jih omenim: Prem, kjer je fara z dvema duhovnikoma. Tukaj se posebno pozná, da so bili verli gosp. korar Aleš nekdaš za fajmoštra. Vsi verti so polni sadnega drevja. Sadje pa je Premcem naj večja dobrota; ako sadje ne rodi, so Premci božici. V Reko in na vse kraje nosijo v koših jebelka in hruške na prodaj; precej dnara si pridobé s sadjem. Da bi jih pač tudi drugi vašani posnemali!

Pod dolanjim Zemonom in pod Zarečjem kopljejo premog, ki ga v Reko vozijo in tam porabijo v fabrikah.

Jako pridni kmetje so v vasi Kosezah, dosti žita in drugih stvari pridelajo. Že se bliža tudi naši dolíni železnica, ki bo v Reko peljala. Ona bo tudi marsikaj premenila. Naj bi pametni možje to že za časa prevdarili.

V Reki 5. julija 1856.

Janez Bilc, Bistríčan.

Čertice iz starodavnih časov.

Naši predniki so bili polni vraž. Verovali so, da stariši zamorejo svoje otroke prekleti. Taki prekleti otroci so

se spremenili v kakošno žival ali rastlino, in so se mogli po svetu klatiti ali drugači terpeti, dokler jih ni kdo rešil. Kjer ste dvé veji enega ali dvéh drevés se vkup stikale in se ribale, da se je slišal kak glas (cvilenje), so mislili, da je tam duša zakleta; ako se je mogla ena veja na en hip presekati, je bila duša rešena. Ako je pès gos v gobcu nesel in jo tergal, so pripovedovali, da v gosi tičí kakošna duša prekleta. Tedaj so psu gos vsikdar vzeli. Lése nikdar niso započili, ker so menili, da bi zatega voljo duša terpela, ktera je v léso prekleta.

Naši preddedje so verovali tudi na mavje. Mavje so bile duše brez kersta umerlih otrok. Te so se morale po svetu klatiti in veliko terpeti. One so posebno čertile ogenj. Ponoči jih je velika množica po zemlji letala; ako so pa na ogenj naletele, so ga ugasnile in čisto razberskale. Tudi so priletele, ako je kdo ponoči žvižgal, in so ga z velikim strahom in grozo utešile. Ako se je mavje na sleme hrama usedlo, je sleme prašalo. Glas teh duš pa je bil kakor javkanje malih otrok.

Kdo ne vidi na prvi hip, da vraže te izvirajo iz paganskih časov in da so enake vražam tudi družih ljudstev. Ni čuda tedaj, da še dandanašnji se pripovedujejo pravlice, polne tacih abot. One so nam živa priča basnoslovja tadanjega in so nam zatega del zanimive, ker nam razodevajo dogodivšino razvitja in omike Slovincov.

Koloman Mulec.

Novičar iz raznih krajev.

Vdove in otroci takih zdravnikov in strežnikov, kateri so v službi pri koleri umerli, imajo po cesarskem sklepu predpisane penzije, provizije in pripomočke za izrejo otrok tudi takrat dobiti, če omenjeni zdravniki ali strežniki bolnikov še niso bili deset let v cesarski službi in se skaže, da so umerli za kolero ali tudi za kako drugo boleznijo zato, ker so bili pridni v službi zoper to kugo; ravno ta milost pa zadene tudi vdove in otroke takih zdravnikov, kateri niso poprej bili v cesarski službi, ampak so le ob kolero od cesarske gosposke v službo poklicani bili in v ti službi umerli. — Sliši se, da deželno poglavarstvo primorskih deželá našega cesarstva se bo nekako premenilo, namreč, da vse Primorje avstrijsko sebo zedinjeno postavilo pod višje poveljstvo svetlega nadvojvoda Ferdinanda Maksa kot nadpoveljnika mornarstva cesarskega. — Presvitli cesar so ukazali, naj se med tiste kmete na Českem, ktere je letos toča naj huje poškovala, razdelí 15.000 gold. — Iz Marskega in Českega se sliši, da je bila v nekterih krajih unidan taka slana, da je posmodila večidel krompirja. — Za nesrečnike, katerim je povodinj na Francozskem toliko škode napravila, so nabrali do 4. t. m. že čez 5 milijonov frankov. — Po vradnem naznanilu je francozka armada od tistega dneva, ko se je vpervič na ladijah na Turško pripeljala, noter do tistega časa, ko je bil mir podpisan, zgubila v vsem skupaj v rusovski vojski 62.492 ljudi, med kterimi 1284 oficirjev, 4403 podoficirjev in 56.805 prostakov. V ravno tem času je zgubila v Algerii 5246, na Laškem 1088, na izhodnem morji 1059, domá na Francozskem pa 13.633 ljudi, — tedaj šteje od 1. maja 1854 noter do 30. sušca 1856 v vsem skupaj 83.520 mertvih. — Francozki vojskovodja Pelissier je ta teden zapustil bojišče v Krimu; v Marsilji mu bojo mestnjani napravili slovesen obed, h kteremu bo povabljeno 1400 do 1800 gostov. — Cesar Napoleon je zavolj protina (putke) v toplicah plombierskih. — Sliši se, da namesto knezov Ghika in Stirbej-a, dosedanjih gospodarjev Moldave in Valahije, kterih vladstvo je steklo 1. dan t. m., je turška vlada postavila kajmakane kot začasne oskerbnike podonavskih knežij. — Iz Sarajeva se piše „kat. listu“, da je ondašnja katoliška cerkev v veliki nevarnosti; že več kot en mesec jo morajo ponoči stražniki (nizami) varovati, da je ne sožgejo Turki. Nedavnej

kar je prišel znani Skender paša (grof Ilinski) v Sarajevo, in sliši se, da tudi Omer paša ima z armado tje priti, da jo bo odtod proti Černigori udaril. — Car rusovski je po naj novešem ukazu pomilostil tudi begúne iz zahodnih gubernij od leta 1830 in 1831; vsak zamore brez kazni se domú verniti. — Gotovo je nek tudi, da sv. oče papež bojo prizanesli vsem, ki so se kakega političnega pregreška ukričili. — Govori se, da na pismo, ktero ste angležka in francozka vlada napolitanski poslale in v kterem se ti vladi resno priporočajo mnogotere prenarodbe v njenem gospodarstvu, je odgovorila napolitanska vlada, da kratko in malo ne poslušá ona nobenega sveta in da nihče nima pravice, se utikati v njene domače zadeve. Ako je to res tako, bote omenjene vladi berž ko ne druge strune napéle in nemogoče ni, da prijadra enega dné anglo-francozko brodovje v okolico napolitansko. — Pravijo, da gré sedaj tudi za to, kdo bo nasledoval gerškega kralja Otona, ker on nima nobenega otroka, njegov brat Adalbert pa noče spolniti tistega pogoja, po kterem se vsled postavnega nasledstva zamore kralj na gerški prestol vvesti, namreč da noče prestopiti h gerški veri; govori se namesto njega od družega sina kralja belgiškega: grofa flanderškega. — V Giurgevu so se sperli neki avstrijski in francozki vojaki; kjer je v tem razporu francozsk vojak vstreljen bil, se je berž iz Bukurešta v Giurgevo podala komisija avstrijsko-francozka, ktera ima ostro preiskati vzrok in krivdo te prigodbe. — V Monakovem ima nek letos biti zbor mnozih vladarjev; kterih pa, kadaj in zakaj, se še ne vé; morebiti je pa še vsa novica le prazna pravlica. — Zmiraj očitniše je, da minister Palmerston Sardince, ko so začeli od prenarodbe Laškega velik hrup gnati, je le spet za nos vodil, ker sedaj se že sami domači angležki časniki norčujejo o teh domišljajah, iz kterih je očitno, da so prazno slamo mlatili. Ako se cesar Napoleon ne zedini z Angleži, ne morejo ti sami nič opraviti; od Napoleona pa se vé, da ne bo podkuril na Lašken plamena, ki bi mu utegnil domá hišo zažgati. — H koncu še nekaj, kar bi bilo smešno, ako bi ne bilo tako strašno grozno. Neki 70 let star mož na Dunaji je svojo 72 let staro ženo zaklal, s ktero je 30 let mirno in dobro živel, — in zakaj? — pravijo: iz ljubosumnosti!

Zakriti ničesa ne moremo.

(Serbska národna.)

Ljub'la se dva draga na livadi,
Mislita, da nikdo ju ne vidi.
Pa ju gleda zeléna livada
Ino čedi beli ju izdaja,
Čeda pravi svojemu pastirju.
Pastir pravi na poti potniku,
Potnik pravi na vodi veslarju,
Veslar pravi orehovi ladji,
Ladja pravi studeni vodiči,
In vodica materi deklini. —
Dekle lepo tega nejevoljno:
„O livada, da b' se posušila!
Bela čeda, volki te poklali!
O pastir, da Turci b' te umorili!
O potnik, da b' ti noge vsahnile!
Da, čolnar, te voda bi odnesla!
Lahka ladja, v ognji da b' zgorela!
In vodica, ti b' ga pogasila!“

Pogovori vredništva.

Gosp. J. N. v B.: Ne iz Gorice, ampak iz Reke je v 4. listu l. N. natisnjeni slovstveni pomenek zastran „bodem“ itd. — Gosp. J. E. v K.: Muzeju namenjeno kamenje in starinski dnar obderžite tako dolgo, dokler gosp. D. v K. ne pride. — Gosp. J. B. V. v C.: Pesmica Vaša „Km. ves.“ je poskušnja na depolna, za natis pa še ni.

Milodari za Blejčane. Gosp. fajmošter M. Kogovšek iz Šmartna pod Šmarno goro in nekteri njegovih faranov 3 fl. za gospodarje, 1 fl. za posle. — Gosp. J. Teran, kaplan v Jelšanah, 1 fl.